

Främlingsfientlighet på schemat?

- En normativ analys av Sverigedemokraternas närvaro i skolan

Abstract

This thesis discusses the question whether it can be justified that the xenophobic party “Sverigedemokraterna” is not allowed admittance to the Swedish schools. Political parties are invited to schools and also ask to be invited to take part in debates or to hand out leaflets, especially before elections.

In order to answer that question I present what the curriculum says on civic education and I construct three normative ideals, a Liberal, a Communitarian and a Marxist, from ideas from political thinkers such as Mouffe, Gutmann, Etzioni and Brighouse. I mainly use information material from The Swedish National Agency for Education and the National Union of Teachers.

The result of my study shows that according to the Liberal ideal you cannot refuse “Sverigedemokraterna” admittance since it threatens the legitimacy of the curriculum. From the Communitarian point of view you can exclude them by referring to the common good. The Marxist ideal provides the answer that antagonistic conflict must be avoided at any cost, and consequently a ban of the “Sverigedemokraterna” from the schools can be justified because they promote xenophobia.

Keywords: Sverigedemokraterna, Civic Education, Xenophobia, Values Education, Education

Characters:9 856

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Problemområde.....	2
1.2 Frågeställning	3
2. Metod	3
2.1 Avgränsningar av problemområdet	3
2.2 Normativ givet att-analys	3
2.4 Material.....	4
3. Presentation av idealtyperna	4
3.1 Tabell över idealtyperna	5
3.1.1 <i>Liberala idealet</i>	5
3.1.2 <i>Kommunitära idealet</i>	5
3.1.3 <i>Marxistiska idealet</i>	6
3.2 Diskussion om idealtyperna.....	6
4. Den svenska skolan	7
4.1 Svenska skolans värdegrund.....	8
4.2 Politik i skolan	9
4.3 Vad säger lagen?.....	9
4.4 Främlingsfientliga partier i skolan.....	10
5. Sverigedemokraterna	11
6. Analys utifrån idealen	12
6.1 Staten och samhället	13
6.1.1 <i>Frihet och legitimitet</i>	13
6.1.2 <i>Samhällets kärnvärden</i>	14
6.1.3 <i>Strukturer och konflikter i samhället</i>	14
6.2 Medborgaren.....	15
6.2.1 <i>Kritiskt tänkande och förnuft</i>	15
6.2.2 <i>Medborgerliga dygder</i>	16
6.2.3 <i>Kollektiv identifikation – vad bör förena oss?</i>	17
6.3 Skolan	17
6.3.1 <i>Elevernas rättigheter först!</i>	17
6.3.2 <i>Skolan som värdeförmedlare</i>	18
6.3.3 <i>Oönskade konflikter och omöjliga kompromisser</i>	19
7. Samlade slutsatser	19
7.1 So what?	20
7.2 Reflektioner	21
Referenser:	23
Bilaga 1: Ska främlingsfientliga partier få komma in i skolan?	25
Bilaga 2: 1994 ÅRS LÄROPLAN FÖR DE FRIVILLIGA	
SKOLFORMERNA LPF 94	28

1. Inledning

I valrörelsen inför valet 2006 så var Sverigedemokraterna återigen med i den politiska debatten. Situationen beskrivs som att; *"Skolan hamnar här i ett dilemma mellan den åsikts- och yttrandefrihet som är grundlagsskyddad och skolans värdegrund samt kravet på att skydda elever och personal mot kränkningar"* (Politiska partier i skolan, 2009:1).

Lagen är tydlig, inget parti får nekas att medverka i skolan på grund av dess åsikter. Men faktum är att inför förra valet så uteslöt mer än varannan skolchef i Stockholm Sverigedemokraterna från medverkan i valrörelsen inför skolvalet (El-Mahid, Svd, 2006 -05-15). 2010 är det val igen och det återstår att se hur man kommer att hantera frågan då. Sverigedemokraterna finns kvar och de senaste opinionsmätningarna visar att de är starkare än någonsin.

1.1 Problemområde

Det är inte kontroversiellt att påstå att det i skolan bör bedrivas undervisning som förbereder eleverna för det samhällsliv som väntar dem, men hur det rent praktiskt ska gå till är desto mer omdiskuterat. Läroplanen och andra styrdokument för skolan betonar vikten av kontakter med samhällslivet, öppenhet för skilda uppfattningar och praktiska erfarenheter av demokrati. Andra krav som ställs på skolan och undervisningen är att främlingsfientlighet ska mötas *"med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser"* och att skolans värdegrund måste försvaras i alla lägen (Att motarbeta nazism och rasism i skolan, 2006:9).

Idag finns det i Sverige partier som har främlingsfientliga budskap, som Sverigedemokraterna och Nationaldemokraterna främst, som ställer frågan om yttrande- och åsiktsfrihet i skolan på sin spets. (Påståendet om att Sverigedemokraterna är främlingsfientliga kommer att motiveras under punkt 5) Eftersom skolan inte är en allmän plats och skolledare har ett ansvar att skydda sin personal och elever från kränkning finns det ett visst lagligt utrymme att hindra representanter för vissa åsikter att sprida sitt budskap. Det finns inte stöd i lagen eller uppmuntras från varken Lärarförbundet eller Skolverkets håll att skolan ska utesluta något parti från medverkan, även om man visar medvetenhet om att skolpersonalen på många håll upplever vissa partier som ett problem.

Jag avser att i min uppsats pröva om det på normativgrund går att rättfärdiga ett uteslutande av Sverigedemokraterna från skolan. Tre teoretiska perspektiv på diskussionen om Sverigedemokraternas medverkan i skolan ska tillföras. Det finns sedan tidigare mycket skrivet om främlingsfientliga partier i skolan, bland annat från Sveriges Kommuner och Landsting, Skolverket och Lärarförbundet. Dessa skrifter är dock fokuserade på vad som står i lagtexten och läroplanen. Vad som saknas är en kritisk granskning och ett ifrågasättande av skolans värdegrund och vad man bör lära sig i skolan. Jag ska föra en normativ diskussion som varken tar skolans värdegrund eller lagarna om yttrande- och åsiktsfrihet för givet.

1.2 Frågeställning

Frågeställningen som kommer att besvaras i min uppsats är;

Kan man rättfärdiga att Sverigedemokraterna utesluts från medverkan i skolan?

För att kunna besvara denna fråga kommer jag även att arbeta med den större frågeställningen om; *Vad bör man lära sig i skolan?*

Utifrån tre idealtyper - ett liberalt, ett komunitärt, och ett marxistiskt - kommer jag att undersöka hur ett rättfärdigande av att Sverigedemokraterna utesluts från medverkan i skolan kan motiveras.

2. Metod

2.1 Avgränsningar av problemområdet

Under denna rubrik kommer jag att motivera de val och avgränsningar som jag har gjort för att texten inte ska bli allt för omfattande eller ofokuserad. Skälen till att jag har bestämt mig för att just använda mig av ett liberalt, komunitärt och marxistiskt ideal kommer jag att presentera i stycke 3.2.

Anledningen till att jag väljer att diskutera Sverigedemokraternas vara eller icke vara i skolan är att jag anser att konflikten mellan skolans uttalade värdegrund och partiets främlingsfientliga åsikter väcker många statsvetenskapligt och politiskt filosofiskt intressanta frågeställningar. Skolan är ingen allmän plats och vad man väljer att förmedla till eleverna där visar på vilket samhälle man strävar efter och vilka värden som bör vara centrala i det. Jag kommer att fokusera på Sverigedemokraternas främlingsfientliga åsikter och analysera vad de innebär för deras medverkan i skolan. Även om skolan inte är en allmän plats, så är den förstås inte avskild från samhället och att Sverigedemokraterna är närvarande i samhällsdebatten märks förstås också där. Diskussionen om hur partiet bör hanteras har pågått ända sedan de bildades. Att jag har valt att just diskutera ett eventuellt uteslutande av Sverigedemokraterna och inte något annat främlingsfientligt parti eller ett annat parti som står utanför riksdagen kan motiveras på flera sätt. Dels för att det är vårt största parti utanför riksdagen, dels för att partiet i de senaste två skolvalen har fått betydligt högre stöd i än riksdagsvalen (Skolval 2006).

2.2 Normativ givet att-analys

Min analys kan beskrivas och karaktäriseras som en normativ givet att-analys med idéanalytiska metoder. Jag kommer inte att ta ställning till eller argumentera för eller mot Sverigedemokraternas medverkan i skolan, utan jag ska jämföra och problematisera de olika idealtypernas, av mig konstruerade inställning, till partiets medverkan i skolan. Syftet med att använda sig av en normativ givet att-analys är just att visa på att det kan finnas olika svar på en och samma fråga, givet vissa premisser (Badersten, 2006:44). Jag kommer att genomföra min analys med hjälp av idealtyperna för att värdera argumenten för och emot politisk medverkan, med fokus på Sverigedemokratern, i skolan. Denna metod kallas för funktionell

idéanalys då idealtyperna fungerar som analytiska instrument. Utifrån olika demokratiteorier och politiska ideologier avser jag sammanställa tre olika sammanhållna perspektiv på samhället, medborgaren och utbildning. Jag kommer att använda mig av dessa dimensioner av mina ideal i analysen för att göra de jämförelser som är viktiga för besvarandet av min frågeställning (Bergström, Boréus, 2000:171).

Jag kommer inte att ge en fullständig bild av mina tre idealtyper utan kommer att välja ur de idéer inom dessa tre ideologier som är relevanta för mitt problemområde. Det är viktigt att tänka på att idealtyperna inte är modeller som beskriver verkligheten utan att de används för att renodla vissa drag och som ett analytiskt instrument för att nå förståelse för och ge nya perspektiv på den samhällsföreteelse, i mitt fall Sverigedemokraternas medverkan i skolan, som man analyserar. Idealtyperna kan därför upplevas som överdrivna, vilket de också är, för att ge dem skarpare kanter och därigenom ge en tydligare analys (Bergström, Boréus, 2000:158, Badersten 2006:32).

2.4 Material

För information och forskning om Sverigedemokraterna har jag använt deras hemsida och böcker och artiklar skrivna om dem. Den artikel som jag främst använt mig av är från integrationsverket som heter ”*Populism och främlingsmisstro – Sverige i Europa*”, jag har även läst Bäck och Möllers ”*Partier och organisationer*”.

För att dels reda ut vad lagen säger rent allmänt om politisk medverkan i skolan har jag hämtat information från Sveriges Kommuner och Landstings skrift ”*Politiska partier i skolan – Vad gäller?*” och ”*Politik i skolan*” från Myndigheten för skolutveckling. Jag har också sökt information om skolans värdegrund i ”*Värdegrundsboken*” skapad av Utbildningsdepartementet och 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (LPF 94).

För information specifikt om Sverigedemokraterna och andra främlingsfientliga partier i skolan har jag använt ”*Att motarbeta nazism och rasism i skolan*” skapad Lärarnas Riksförbund och ”*Ska främlingsfientliga partier få komma in i skolan?*” utformad av Sveriges Kommuner och Landsting.

3. Presentation av idealtyperna

Inledningsvis i detta teoriavsnitt kommer jag att presentera de idealtyper som ska användas vid analysen av min givna frågeställning. Innan vi fortsätter med idealtyperna så bör en begreppsdefinition klaras ut. Jag kommer att använda mig av översättningen medborgarutbildning för engelskans civic education och citizenship education. Begreppet handlar om hur man i skolan arbetar med att motivera och hjälpa att utvecklas till goda medborgare. Oftast betonas betydelsen av att eleverna ska få förståelse för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande värden som demokratin vilar på (Thornberg 2004:100).

3.1 Tabell över idealtyperna

Syn på:/ Ideal	Staten	Medborgaren	Skolan
Liberalism	Skyldig att främja medborgarnas rättigheter och frihet	Förnuftig, informerad, kritisk, rättigheter gentemot staten	Lära ut autonomi, kritisk granskning, ge förutsättningar för självständighet
Kommunitarism	Ser till det allmännas bästa genom att bevara samhällets kärnvärden	Solidarisk, aktivt deltagande, skyldig att vara lojal	Lära ut medborgerliga dygder genom förmedling av värden och moral
Marxism	Ger spelregler för att hantera ständiga motsättningar mellan identiteter	Skyldig att undvika antagonistisk konflikt, fredlig	Lära ut politik och hur man undviker farliga konflikter

3.2 Liberala idealet

Inom det liberala idealet ligger fokus på statens skyldighet gentemot individen att bevara dennes frihet och rättigheter. Det är gemensamt för alla liberala perspektiv att de försvarande en uppsättning friheter så som, yttrande-, press-, religions- och föreningsfrihet och att man anser att alla individer bör ha denna frihet (Gutmann, Stanfords hemsida). Statens inblandning i våra liv är en komplex fråga inom liberalismen. Ett sätt att legitimera staten är att dess medborgare är insatta och kritiskt granskar statens förehavanden. Man kan förenklat säga att en god medborgare är en kritisk medborgare. Rationalitet och förnuft är också av stor betydelse.

Ur ett liberalt perspektiv är det i grunden problematiskt att legitimera att staten har makt över läroplanen. Man kan dock rättfärdiga det genom att eleverna förvärvar kunskaper i skolan som blir till verktyg för att det ska kunna utöva sin frihet. Dessa är exempelvis kunskaper om det politiska systemet och om vilka rättigheter man har gentemot staten (Brighouse, 1998:720).

3.3 Kommunitära idealet

Inom kommunitarismen är det fokus på medborgarens skyldigheter gentemot staten, istället för som inom det liberala idealet på deras rättigheter gentemot den. Samhällsgemenskapen prioriteras och dygder såsom plikt och ansvar är viktiga. Utgångspunkten är att det finns ett allmännas bästa och vissa värden som bör upprätthållas inom ett samhälle. Detta innebär dock inte att det är samma värden som bör prioriteras i alla samhällen (Badersten, 2002:94). Medborgaren bör delta i diskussioner om samhället, lyda lagar och vara villig att försvara demokratin.

Lojalitet mot staten och samhället ses som den viktigaste dygden. Syftet med skolgången är att fostra medborgare att vara lojala mot staten och som främjar en stabil och demokratisk sådan. I skolan ska man lära sig om samhället och dess historia vilket lär eleverna hur demokrati bäst utövas och varför den är värd att bevara (Galston, 2007: 623). Den kommunitaristiska synen innebär att man är kritisk mot liberalismens fokus individen, och tron på rationalitet, istället litar man till det allmänna omdömet (Etzioni red., 1995:109).

3.4 Marxistiska idealet

Liksom inom det kommunitära idealet är samhällets bästa viktigt i det marxistiska idealet. Alla som är medborgare och därmed samhällsmedlemmar är skyldig att respektera spelreglerna som samhället ställt upp. Det finns en potentiell antagonistisk konflikt i alla mänskliga relationer som inte bör låtas komma till uttryck, dessa konflikter bygger på strukturer i samhället de är bundna till etnicitet, religion, klasstillhörighet eller andra essentiella identifikationsgrunder. Samhället måste ge utrymme för konfrontation mellan olika demokratiska politiska positioner och erbjuda politiska former för identifikation i tydligt åtskilda demokratiska positioner. Annars finns risken att konfrontationen sker mellan icke förhandlingsbara moraliska värden eller essentiella identiteter, som exempelvis etnicitet (Mouffe, 2009: 551-2). Med essentiella identiteter åsyftas olikheter mellan människor som inte kan brytas ner eller kompromissas med.

Det är viktigt att barn lär sig att man får tycka olika och att de som har en annan uppfattning inte ska betraktas som fienden (Ruitenberg, 2008: 276). Idealmedborgaren är fredlig och undviker antagonistiska konflikter. Eleverna måste lära sig om de maktrelationer som strukturerar samhället. Detta för att konflikterna i samhället ska komma att handla om exempelvis tolkningen av frihet, jämlikhet och maktrelationer och om hur samhället bör se ut (Mouffe, 2005:8-9).

3.5 Diskussion om idealtyperna

De forskares texter som jag främst kommer att utgå ifrån för det liberala idealet är Eamonn Callan, Harry Brighous och Amy Gutmann. Det måste påpekas att Callan och Brighous står närmare varandra i utgångspunkt och de förespråkar båda att skolan först och främst bör främja elevernas självständighet. Denna inriktning kallar de för "*autonomy-facilitating education*" (Brighous, 1998:720). Detta begrepp är en liberal variant av "*civic education*", som Gutmann inte helt skriver under på även om hon helt klart ses som en liberal teoretiker. Jag har främst använt mig av Harry Brighous artikel "*Civic Education and Liberal Legitimacy*" vid konstruerandet av idealet. Det liberala idealet är det som var svårast att urskilja och välja vilka tänkare som kändes mest relevanta därför att det är många som kan tillskrivas en liberal grundsyn. Jag har dock valt dessa för att deras teorier tillför intressanta perspektiv på min frågeställning och att de explicit skriver om utbildning i sina böcker och artiklar.

Till framställningen av det kommunitära idealet så aktualiserades många traditionella politiska filosofer, men jag valde även här att hålla mig till de mer

nutida. Därför att det inte är möjligt, eller nödvändigt, att göra en heltäckande bild av en politisk teori när man arbetar med idealtyper. Jag har huvudsakligen använt mig av Reese-Schäfers sammanfattning om vad kommunitarism innebär i ”*International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*” och ”*New Communitarian Thinking*” av Amitai Etzioni (red). Eftersom få teoretiker idag vill etikettera med en kommunitaristisk inställning så har jag tvingats att använda vissa som har en liberal utgångspunkt, men ändå sätter samhällets bästa före individens självständighet (Reese- Schäfer, 2001:2336).

För det marxistiska idealet ska jag främst använda mig av Chantal Mouffes texter och artiklar. Hennes idéer bygger till stor del på marxistiska teorier så även andra författare med samma utgångspunkt kommer att vara till hjälp vid skapandet av detta ideal. Jag kommer dock att främst i min diskussion utgå från Claudia W. Ruitenbergs ”*Educating Political Adversaries: Chantal Mouffe and Radical Democratic Citizenship Education*”. Den artikeln handlar om utbildning och sätter Mouffes syn i kontrast med en liberal syn. Namnen på idealen som syftar till välkända politiska ideologier ger en fingervisning om vad idealen står för, men man måste vara medveten om att fokus för denna uppsats inte är att ge en fullständig och rättvisande bild av exempelvis marxismens som helhet utan att ge perspektiv på politisk medverkan i skolan.

Vid läsandet av de texter som ovan nämnda personer har skrivit så har begreppet nationalism dykt upp vid flera tillfällen. De flesta av författarna har sitt ursprung i USA där nationalism och patriotism har en långt mer positiv klang än i Sverige. Många av dem betonar hur viktigt det är att barnen lär sig lojalitet och stolthet över sitt land i skolan. Självklart lär sig också svenska barn i skolan att vara stolta över sitt samhälle och de bra saker som det står för, men man skulle nog inte i en svensk kontext tala om att undervisa i nationalism.

Valet av just dessa idealtyper grundar jag främst på att det är dessa tre som är mest framträdande inom tidigare forskning om medborgarutbildning. Jag anser också att dessa representerar ett brett spektra av uppfattningar och teorier om samhället som kan erbjuda många intressanta synvinklar på Sverigedemokraternas medverkan i skolan.

4. Den svenska skolan

Det finns idag många andra arenor än skolan för antidemokratiska, rasistiska och främlingsfientliga grupper att föra ut sitt budskap till barn. Det kan ske exempelvis via Internet, musik och tidningar. Intryck från vänner, familjer och föreningar är också viktiga för skapandet av barns åsikter. Skolan ses som en institution som har möjlighet att påverka ungdomars politiska värderingar, men den är bara en av många tänkbara ställen där barn och ungdomar hämtar in åsikter och information (Ekman, Todosijevic, 2003:43). Utbildning sker också på andra ställen än i skolan. Skillnaden är att utbildningen som sker där kan bli reglerad och övervakad av staten i större utsträckning än på andra ställen (Brighouse, 1998:720).

Den svenska skolan har en skyldighet att främja demokrati, detta omtalas såväl i skollagen, läroplaner och i värdegrunden. I ett stödmaterial för lärare från

Myndigheten för Skolutveckling (numera Skolverket) så framställs skolans demokratiuppdrag i tre delar. Den första delen handlar om att eleverna ska utveckla kunskaper om det demokratiska systemet genom att lära sig hur valsystemet, partiväsendet, olika representativa församlingar och institutioner fungerar. Den andra delen av uppdraget består av att skolan ska förbereda eleverna för att leva och verka i ett demokratiskt samhälle. I skolan ska man arbeta i demokratiska former för att eleverna ska få erfarenheter och kunskaper som gör det möjligt för dem att delta i demokratiska processer. Den tredje delen fokuserar på samhällets värdegrund (Politik i skolan, 2004:5). I nästa stycke kommer skolans värdegrund att diskuteras grundligare.

Skolorna har en skyldighet att ge sina elever en bred bild av det politiska systemet i Sverige och informera om vilka partier som finns och vad de står för. Att bjuda in partier till undervisningen är en bra metod för att ge eleverna en bild av det politiska systemet. Debatter och samtal med politiska representanter fungerar som en illustration av att det inte alltid finns ett rätt eller fel eller en allmängiltig sanning (Politiska partier i skolan, 2009:4). Skolan har ett ansvar för en saklighet och allsidighet i undervisningen och genom att ge plats för politiska debatter i skolan så lär sig eleverna att demokratins värderingar bäst försvaras i öppen debatt och med demokratiska medel (*ibid.*, 2009:7).

4.1 Svenska skolans värdegrund

I följande stycke anges syftet med en värdegrund för skolan och vad skolan har för roll i att skapa och förverkliga den. Skolan beskrivs vara en samhällelig och ideologisk institution som är viktig för att *”utveckla och påverka barns och ungas identitet och demokratiska sinnelag”*. Skolan är en plats där gemensamma uppfattningar om vad som är gott och önskvärt i medborgarskapet skapas (Värdegrundsboken, 2002:7).

I värdegrunden preciseras några värden lite närmare dessa är *”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta”*. Det står också att förmedlingen av dessa värden till eleverna ska *”ske i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism”* (*ibid.*, 2002:34). Vad gäller friheten för eleverna att ha olika åsikter säger man att *”oliktänkande skall uppmuntras så länge de överensstämmer med demokratiska värden, men rätten att yttra sig och agera fritt upphör när någon annans rättigheter kränks, t.ex. rätten till trygghet och att bli bemött med respekt.* (*ibid.*, 2002:72).

Robert Thornberg, som ligger bakom grundandet av begreppet värdepedagogik, är kritisk till att vi i Sverige helt oproblematiskt infört en värdegrund i skolan. I andra länder, till exempel Storbritannien har införandet av en sådan föregåtts av livliga diskussioner om det överhuvudtaget existerar gemensamma värden. Thornberg uttrycker en skepticism mot formuleringar i läroplanen som bland annat uttrycker att undervisningen bör vila på de grundläggande värderingar som vårt samhälle vilar på. Han anser att det tyder på

en slags etnocentrism, att de som skapar lagar och styrdokument har uppnått någon slags sanning om det goda och det rätta (2006:35).

4.2 Politik i skolan

Inför skolval och undervisning om Sveriges politiska system kan det bli aktuellt att bjuda in partier till skolan eller att partierna efterfrågar en inbjudan.

Det är elevernas behov som bör vara utgångspunkten när politiska partier erbjuds att närvara i skolan. Det görs i läroplanen skillnad på partiers och organisationers medverkan eller verkan i skolan. Medverkan innebär att det är elevens och skolans behov av kunskap och information som står i fokus. Det är då skolans egen planering som i första hand styr villkoren för partier och organisationers medverkan, vilket också ger skolan utrymme att styra över innehållet. Partier och organisationer kan också ha egna syften med att vilja närvara i skolan. De kan vara att påverka attityder samt värva nya medlemmar och röster i valtider. När partierna är närvarande i skolan för att uppnå dessa syften kallas för att de verkar i skolan (Politik i skolan, 2004:8).

4.3 Vad säger lagen?

Det är tydligt enligt lagen att inget parti kan nekas tillträde till skolan på grund av dess åsikter, vi har i Sverige grundlagar som befäster allas åsikts- och yttrandefriheten. Mötesfrihet råder dock inte på skolan, eftersom det inte är en allmän plats i lagens bemärkelse (Politik i skolan, 2004:6). Därför har skolledaren rätt att neka tillträde för partier och organisationer på vissa grunder som jag kommer att presentera nedan.

Yttrandefriheten i sig ger enligt regeringsformen inte någon rätt för medborgare eller partier att få tillträde till en skola för att sprida sitt budskap där. Samma sak gäller för rätten som garanteras i tryckfrihetsförordningen, att sprida skrifter. Skolan kan dock ge tillstånd för ett parti att sprida information eller tryckta skrifter i skolan, det kan vara att exempelvis anordna bokbord eller dela ut flygblad. Om skolan har medgett tillträde för ett parti till skolan gäller grundlagarnas regler om yttrande- och tryckfrihet (Politiska partier i skolan, 2009:5). Om någon av de som medverkar i skolan uttrycker åsikter som strider mot skolans värdegrund har skolans personal ett ansvar att aktivt försvara de värden som finns fastlagda i skollag och i läroplaner. Åsikter som strider mot skolans värdegrund får inte stå oemotsagda! (Politik i skolan, 2004:20).

Rektorn för en skola kan av ordningsskäl motivera att han/hon begränsa den politiska informationen. Om skolledningen har anledning att anta att eleverna allvarligt skulle störa en planerad aktivitet får man i stället ställa in hela arrangemanget (JO:s beslut 2007-10-26 dnr 4192-2006). Det finns ett krav på allsidighet av den politiska informationen, men det innebär inte att alla partier måste tillåtas att sprida information samtidigt. En begränsning av antalet partier som inbjuds till skolan ska göras på objektiv grund, t.ex. av praktiska skäl. Skolan kan inte neka ett parti som hör av sig och vill ha tillträde till skolan med motiveringen att det inte är ett riksdagsparti (Politiska partier i skolan, 2009:6).

Om skolan har tydliga indikationer på att elever eller personal skulle känna sig kränkta av att ett parti får tillträde till skolan så har skolan enligt diskrimineringslagen och skollagen skyldighet att förhindra detta (Skollagen kapitel 14 a). Ett sätt för att göra det kan vara att neka organisationen tillträde. Skolan måste då kunna definiera på vilket sätt kränkningen skulle kunna uppstå och åtgärden måste dokumenteras. Om ett partis åsikter bryter mot ordningens upprätthållande eller själva åsiktsyttringen är brottslig eller innebär att någon känner sig kränkt eller trakasserad kan alltså ett parti eller organisation nekas tillträde (Politik i skolan, 2004:20-1).

4.4 Främlingsfientliga partier i skolan

Antidemokratiska, rasistiska och främlingsfientliga strömningar finns på många håll runt om i Europa och Sverige är inget undantag. I det senaste skolvalet 2006 fick extrema partier ett betydande stöd i vissa skolor. Sverigedemokraterna fick 4,3 procent av rösterna, vilket är en kraftig uppgång jämfört skolvalet 2002 då de fick 2,4 procent (Att motarbeta nazism och rasism i skolan, 2006:6). Tidigare i texten har skolans demokratiuppdrag, dess uppgift att försvara skolans värdegrund och vad lagen säger beträffande politisk medverkan presenterats. Dessa ställningstaganden ställs på prov när främlingsfientliga partier vill få tillträde till skolan. Det beskrivs som att skolan står inför ett dilemma mellan åsikts- och yttrandefrihet och dess skyldighet att skydda eleverna och personalen från kränkning. Med kränkning så menas det att personal och elever kan känna sig kränkta av åsikter eller information som vissa partier ger uttryck för (Politik i skolan, 2004:5-6).

I ett diskussionsmaterial skapat för skolpersonal av Sveriges Kommuner och Landsting ”Ska främlingsfientliga partier få komma in i skolan?” presenteras problem och funderingar om främlingsfientliga partiernas medverkan i skolan. Jag kommer nedan att redovisa några dessa. En av dem handlar om att personalen i skolan har märkt att det finns elever som har åsikter som överrensstämmer med det främlingsfientliga partiets och vill arbeta för att förhindra att flera elever blir influerade av detta. Genom en debatt tror de sig kunna visa vilka motargument som finns. Ett annat argument är att främlingsfientliga partier har fått fäste i kommunen eller har uttalade intentioner att skaffa sig det. Lärarna inser då att eleverna kommer att få kontakt med partiernas budskap ändå och därför bjuda in dem till debatt i skolan för att deras budskap inte ska stå oemotsagt. Genom att bjuda in alla partier till debatt så lär man eleverna att demokratin bäst försvaras genom en öppen debatt och med demokratiska medel. Inställningen är att information, diskussion och debatt är skolans främsta vapen i kampen mot rasism och främlingsfientlighet (2006:3).

När en skola anser sig kunna bevisa att någon antingen kommer att bli kränkt eller att ordningen allvarligt kommer att hotas genom att något parti tillåts medverka i undervisningen så får man neka dem tillträde. När man vidtar denna åtgärd så kan det innebära att andra elever känner sig kränkta för att deras parti exempelvis inte får vara med i en skoldebatt. Skolan måste ha en strategi för hur man ska hantera elever som sympatiserar med dessa partier och ”agera aggressivt

utifrån det beslut ni har fattat". Risken för att föräldrar hör av sig med klagomål till skolan när ett främlingsfientligt parti har nekats tillträde eller inte påtalas också och att det är då viktigt att lärarna har en gemensam strategi för att hantera detta (2006:5).

När skolan nekar vissa partier tillträde så understryks det i texten att de anställda på skolan måste vara medvetna om att dessa partiers budskap kommer att nå eleverna oavsett om de tar in dem i skolans debatt eller inte och man måste ändå bearbeta partiets partiprogram och budskap i klassrummet (2006:5).

Det finns i materialet en sammanfattning av vanliga frågor som lärare och annan skolpersonal har ställt till Sveriges Kommuner och Landsting. En handlade om att man var rädd att man skulle legitimera främlingsfientliga partier om man tillät dem utrymme i skolan. Det är samma debatt som förts i samhället i stort om man ska ta debatten med Sverigedemokraterna. Svaret som framförs i texten är att det inte är skolans roll att legitimera eller inte legitimera partier. Dess uppdrag är i stället att se till att relevant information går ut till eleverna om de partier som existerar, samt värna om sina elever och sin personals säkerhet och okränkbarhet (2006:8).

Det uttrycks också en rädsla för att det ska bli en hård *"debatt/konflikt"* mellan partierna som deltar, eller mellan det främlingsfientliga partiet och eleverna. Det betryggande svaret som ges är att debattera och även bli osams i en debatt är i sig ingen fara, utan att det viktiga är hur lärarna hanterar det som sker efteråt. Det understryks dock att man inte ska låta konflikten urarta i rena handgemäng (2006:9). I det material som jag har tagit del av betonas att det är helt oacceptabelt att främlingsfientlighet och rasism sprids på skolorna. Vissa åsiktsyttringar som kan uppfattas som hets mot folkgrupp är såklart olagliga, men att ge uttryck för främlingsfientlighet behöver inte nödvändigtvis vara det.

5. Sverigedemokraterna

Sverigedemokraterna är ett främlingsfientligt och nationalistiskt parti. Jag kommer nedan att argumentera för dessa påståenden och ge en liten bakgrund till partiets uppkomst. Anledningen till att jag vill försöka fånga in partiets åsikter och avsikter är för att kunna föra en diskussion om önskvärdheten i deras medverkan i skolan utifrån mina idealtyper. Det är också viktigt att läsaren är införstådd i vad det är elever och lärare eventuellt kan känna sig kränkta av, som framförs som ett argument för att inte låta Sverigedemokraterna medverka i skolan. Jag ska även för analysens skull redovisa vilka värderingar partiet står för, och som kan hävdas gå emot skolans värdegrund.

Sverigedemokraterna själva säger att de är ett demokratiskt nationalistiskt parti som tillhör mitten och har en ekologisk grundsyn. På sin hemsida beskriver de med egna ord vad de vill åstadkomma;

"Partiet vill skapa en anda av fosterlandskärlek och gemenskap, och ett samhälle där idealism, ansvarstagande och samarbete uppmuntras."

De själva förnekar att de skulle vara främlingsfientliga, rasistiska eller tillhöra den högerpopulistiska partifamiljen.

Sverigedemokraterna bildades 1988 som ett ”*direkt utflöde ur den nationella rörelsen*”. Den nationella rörelsen är ett samlingsnamn för nazistiska och rasistiska grupperingar som uppkom i efterkrigstiden (Erlingsson, 2005:171-2).

Bäck och Möller skriver att det inte finns någon öppen eller uttalad rasism hos Sverigedemokraterna, de undviker idag noga att sammankopplas med nazism och fascism. Det finns dock tendenser på rasism i deras principprogram. Ett exempel på det är att det görs skillnader på invandrare från kulturellt och geografiskt nära länder till Sverige och invandrare från utomeuropeiska länder. De från den första kategorin bör enligt Sverigedemokraterna ha lättare att få uppehållstillstånd eftersom de har lättare att smälta in i den svenska kulturen (Bäck, Möller 1997:91). I en rapport från integrationsverket menar man att Sverigedemokraternas retorik som skulle kunna betraktas som neorasistiska. Det betyder att man inte använder sig av biologiska preferenser för att kategorisera individer utan kulturella. Dessa referensramar kan användas till både att inkludera och exkludera människor. De skriver att Sverigedemokraternas resonemang går ut på att individer som på olika sätt avviker från vårt samhälles normer, såväl när det gäller utseende som när det gäller religiös tro och kulturtillhörighet, inte ska ges tillträde till ”*den svenska nationella gemenskapen*” (Populism och främlingsmisstro, 2006:77).

Jag kommer att använda mig av termen främlingsfientlighet för att beskriva partiets karaktär på grund av att det är den term som används i det material som jag har som underlag för min analys.

Det som ytterligare skiljer dem från övriga svenska partier är att de är ett enfrågeparti, med integration och invandring som hjärtefråga och enda fråga skriver statsvetaren Björn Johnson i Dagens Nyheter (2009-12-12). Partiet för också mer än något annat parti fram ett nationalistiskt budskap. Detta citat visar på partiets syn på nationalism; ”*Nationalism innebär en strävan efter ett tryggt och stabilt samhälle, där medborgarna känner samhörighet med varandra, genom en gemensam kultur och religion, ett gemensamt språk och en gemensam historisk bakgrund.*” (Sverigedemokraternas hemsida)

6. Analys utifrån idealen

I följande avsnitt kommer jag att analysera den fakta om Sverigedemokraterna och om den svenska skolan som har presenterats ovan utifrån min tre idealtyper. Analysen kommer att redovisas och genomföras med hjälp av det rutsystem som finns under punkt 3.1. Jag har delat upp analysen i tre områden; staten, medborgaren och skolan. Anledningen till det är att idealens av mig konstruerade syn på Sverigedemokraternas medverkan i skolan, i grunden bygger på vad de har för syn på dessa områden. Uppfattningen om staten är avgörande för vad man anser att en god medborgare vara. Med utgångspunkt i denna uppfattning så är det sedan möjligt att uttala sig om vad medborgarutbildningen bör innehålla och vad barn bör lära sig i skolan. Med dessa svar som förutsättning så kommer jag slutligen kunna besvara min ursprungliga frågeställning som lyder; *Går det att rättfärdig att Sverigedemokraterna utesluts från skolan?*

6.1 Staten och samhället

I följande stycke kommer synen på staten och samhället inom de tre idealen möta argument från verkligheten om varför Sverigedemokraterna bör eller inte bör tillåtas medverka i skolan.

6.1.1 Frihet och legitimitet

I skriften ”*Politiska partier i skolan - Vad gäller?*” från Sveriges Kommuner och Landsting kan man hitta det här citatet som handlar om vad som händer när främlingsfientliga partier vill ha tillträde till skolan; ”*Skolan hamnar här i ett dilemma mellan den åsikts- och yttrandefrihet som är grundlagsskyddad och skolans värdegrund samt kravet på att skydda elever och personal mot kränkningar.*” (2009:1)

Jag kommer i följande avsnitt att diskutera frihet och legitimitet, främst utifrån det liberala idealet, och ta upp frågor om åsikts- och yttrandefrihetens eventuella begränsningar. I ovan omtalade dilemma så skulle det utifrån det liberala idealet vara svårt att rättfärdiga en begränsning av åsikts- och yttrandefriheten. Det samhälleliga omdömet och det gemensamma bästa, som det talas om inom kommunitarismen, trumfas av individens rättigheter för liberalen. För min frågeställning innebär det att det inte går att hänvisa till skolans värdegrund för att inte låta elever eller partirepresentanter uttrycka sina åsikter. Inom det liberala idealet så är det upp till varje individ att helt bestämma över sitt liv och staten kan eller bör inte avgöra vad som är bäst för medborgarna (Etzioni red., 1995: 228-9). Att staten eller skolan, eller mer precist en rektor, skulle införa en begränsning av vilken information som eleverna får ta del av går inte att rättfärdiga. Vad gäller den eventuella kränkningen som elever och personal kan uppleva när Sverigedemokraterna medverkar i skolan, så är det för det första svårt för någon annan att avgöra vad en person kommer att uppleva som kränkande och för det andra så innebär inskränkningen av yttrandefriheten en kränkning av individens friheter och rättigheter.

I de skrifter som tidigare har redovisats så anser man att demokratin bäst försvaras med en öppen debatt, och att en öppen debatt är en förutsättning för att ett samhälle ska kunna ses som demokratisk. Det bästa sättet att lära eleverna egenskaper som öppenhet och fördomsfrihet är genom diskussioner. Man lär sig då på ett naturligt sätt att göra skillnad på förnuftiga och icke förnuftiga åsikter och sätta sig in i olika politiska perspektiv (Gutmann, 1995:578).

Föräldrarnas roll är också ett viktigt perspektiv att ha med i diskussionen. De aktualiserar frågan om vems friheter och rättigheter det är som bör försvaras i diskussionen om vad barnen bör lära sig i skolan. Gutmann skriver att barnens rätt att lära sig självständigt tänkande inte automatiskt är överornat föräldrarnas rätt att bestämma över sina barn, och vad de får lära sig (*ibid.* , 1995:575). Men skolan har ändå en viktig uppgift i att ge barnen en möjlighet att omvärdera den religion eller de politiska åsikter som deras föräldrar förespråkar (*ibid.* , 1995:567). Denna diskussion handlade om vilken rätt religiösa föräldrar har att överföra sin tro på sina barn och inte låta dem kritiskt ifrågasätta religionen. Jag anser att detta resonemang även kan överföras den om undervisning om politik och ideologier i

skolan. I diskussionsmaterialet från Sveriges Kommuner och Landsting så tas föräldrarnas reaktioner i beaktning; vad kommer de att tycka om att skolan låter Sverigedemokraterna medverka, eller inte medverka? (2009:6). Deras åsikter ska dock inte vara avgörande i bestämmandet om partiet får medverka i skolan. Vilket också är riktigt utifrån det liberala idealet.

6.1.2 Samhällets kärnvärden

Nu ska synen på gemensamma värden i samhället att diskuteras, främst utifrån det komunitära idealet, som anser att man bör ha en gemensam grund att stå på i ett samhälle. Detta citat kommer från Värdegrundsboken och ger uttryck för samma inställning. *"Förskolan och skolan har i uppgift att lyfta fram de grundläggande värderingar som samhället vilar på"* (Värdegrundsboken, 2002:6).

Kommunitaristen anser att det finns en uppsättning grundläggande värden som man bör sträva efter att upprätthålla i ett samhälle. Det är däremot inte säkert att det är samma värden i alla samhällen, men gemensam för alla de bör upprätthållas för bevarandet av ett stabilt samhälle. Dessa värden avgör sedan grunden för vad som är moraliskt acceptabelt i samhället. I ett idealsamhälle har barnen ärvt viss moral och grundläggande värden från sina föräldrar som sedan förstärks i skolan. (Reese-Schäfer, 2001: 2335-6).

Skolans roll i det komunitära samhället ser fundamentalt annorlunda ut än i det liberala. Den har en viktig roll i att odla lojalitet bland eleverna till samhället och som förmedlare av värden. Det är viktigt för ett stabilt samhälle att människor har förtroende för dem som innehar makt och de institutioner som ska föra vidare goda värden. Statens legitimitet ligger inte i frivilligt samtycke från medborgarna utan i att det tillgodoser dess invånares behov att ett stabilt samhälle och bevara de gemensamma värdena som finns (*ibid.*). I den svenska skolan finns det en värdegrund som personalen i skolan enligt läroplanen måste *"gestalta och förmedla"*. De delar av värdegrunden som är aktuell för denna diskussion är de där det uttryckligen står att främlingsfientlighet och andra former av bristande respekt för människors lika värde ska bekämpas i skolan (Värdegrundsboken, 2002:107). Om man betraktar värdegrunden som finns beskriven i läroplanen som gemensamt överenskomna värden i samhället så är det alltså möjligt att utestänga Sverigedemokraterna med hänvisning till dessa. Det byggts på att jag tidigare i texten visat på att de är ett främlingsfientligt parti och att ett spridande av dessa åsikter inte är legitimt, inte i laglig mening, utan givet att vi har en gemensam värdegrund i vårt samhälle. I *"Ska främlingsfientliga partier få komma in i skolan?"* skriver man att det är oacceptabelt att främlingsfientliga åsikter ska spridas i skolan, vilket man också kan hävda utifrån det komunitära idealet.

6.1.3 Strukturer och konflikter i samhället

Undervisning i politisk historia och om hur det politiska systemet i samhället fungerar är centralt för det marxistiska idealet. Det beror dock inte på att eleverna kritiskt ska kunna granska det eller känna lojalitet till det. Anledningen är istället att de ska hitta en kollektiv tillhörighet som inte bygger på essentiella värden. Eleverna måste vara medvetna om att neutralitet inte existerar, och att skolan

följaktligen inte är en neutral plats. Det finns hegemoniska maktstrukturer som påverkar vad de lär sig i skolan och varför (Ruitenbergs, 2008:277).

Barnen bör lära sig i vilka diskussioner och konflikter som är värda att ta och vilka som är lönlösa (Mouffe, 2005:8-9). I svaret på vad som är så att säga bra och dåliga konflikter ligger det viktigaste argumentet för att ett rättfärdigande av Sverigedemokraternas utestängande från skolan, och samhällsdebatten. Man bör helt enkelt undvika diskussioner om de ämnen som aktualiserar våra icke kompromissbara identiteter. Sverigedemokraternas främlingsfientlighet och hänvisningar till exempelvis muslimerna som ett hot kan locka fram konflikter som marxisten ser som farliga (Åkesson, Aftonbladet, 2009-10-13). Överhuvudtaget är diskussioner om rätt och fel och vi och dem inte önskvärda. Samhället istället måste erbjuda verkliga politiska val och möjligheter för sina medborgare att delta i formella politiska processer. Denna inställning innebär också för bemötandet av högerextrema och främlingsfientliga partier i stort att man ska skapa demokratiska alternativ till deras åsikter istället för att argumentera med dem.

Debatter och redovisning av åsikter i skolan kan också ha goda konsekvenser för samhället, för när tydliga olika demokratiska positioner debatteras så utmanas den existerande maktstrukturen i samhället och möjligheten att skapa en ny hegemonisk ordning uppstår (Ruitenbergs, 2008:278).

I det marxistiska idealet kan ett uteslutande av Sverigedemokraterna, som inom det kommunitära, ske genom en hänvisning till gemensamma värden, men skillnaden att det inte är tal om några värden som samhällsmedlemmarna tillsammans kommit fram till. I varje samhälle finns det en hegemonisk ordning, vilket betyder att det är den härskande klassen som kommer att bestämma vilken värden som är viktiga och eftersträvansvärda. De är de som har tolkningsföreträde och de enda som har möjlighet att implementera värdena. Ett lämpligare ord för dessa gemensamma värden är spelregler som snarare är till för att hålla samhällets olika grupper i schack (Ruitenbergs, 2008:276).

6.2 Medborgaren

Vad man kan ha i bakhuvudet när man läser detta stycke är vad de respektive idealen ser som sina idealmedborgare; för liberalen är den kritisk, för kommunitaristen lojal och för marxisten fredlig, mycket förenklat såklart.

6.2.1 Kritiskt tänkande och förnuft

Tidigare har jag visat på att det inom det liberala idealet finns ett problem med legitimeringen av en av staten skapad läroplan i skolan. Det hindret kommer man över genom att eleverna i skolan lär sig de färdigheter som de behöver för att bli självständiga individer. Detta för att kritiskt kunna granska statens agerande och godkänna det för att ge den legitimitet (Brighous, 1998:719).

Främlingsfientliga åsikter varken kan eller bör förtryckas enligt det liberala idealet. Egenskaper så som kritiskt och rationellt tänkande gör det möjligt för oss att skapa egna och riktiga uppfattningar i olika frågor. Som en del i att främja att eleverna skapar egna åsikter bör de få möjlighet att konfronteras med de olika

åsiktsbildningar som finns i samhället (Brighouse, 1998:736). Rationella människor kan omvärdera sina åsikter och helt kommer att överge dessa om de får bevisat för sig att de är falska. Det innebär för skolans del att fakta och information om partierna är viktigt och även en öppen diskussion. *"Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser."* (LPF 94)

I citatet från läroplanen talar man även om *"aktiva insatser"*, vilket går i emot den liberala grundsynen då det tyder på att man ska försöka påverka eleverna åt något håll och inte litar till deras egen förmåga till kritiskt tänkande och slutledning.

Det är viktigt att människor visar tolerans mot varandras åsikter och val för att åsiktsutbyten ska vara meningsfulla (Callan, 1994:217). Förutsättningen för att diskussioner där människors åsikter skiljer sig åt ska vara konstruktiva är att de sker mellan förnuftiga individer som inte är egoistiska eller för ett ologiskt resonemang (Callan, 1997:25). Förmågan till rationell reflektion är det bästa verktyget för att identifiera ett resonemang som inte är konsistent eller försök till vilseledning i en argumentation. (Brighouse, 1998: 723). Det är viktigt att eleverna får testa sina egna åsikter, och ta del av andras. Liberalen anser att om man får pröva sina egna åsikter, som är byggda på fakta och rationell utvärdering, kan bli ännu mer säker på sin sak om man möter någon med avvikande åsikter. Det på grund av att man tvingas att argumentera för sin sak. För Sverigedemokraternas medverkan i skolan innebär det att den kan ses som lika önskvärd som alla andra partier och organisationer.

6.2.2 Medborgerliga dygder

Hollenbach skriver i *"New Communitarian Thinking"* att solidaritet och gemensamt ansvar mellan medborgarna är en förutsättning för att en samhällelig gemenskap ska kunna upprätthållas (1995:153). Man måste ibland hålla på sina egna åsikter eller agerande för att alla ska få utöva sina grundläggande rättigheter (1995:157). Det innebär för diskussionen om Sverigedemokraternas närvaro i skolan att yttrandefrihet för dem, eller för någon individ, inte är viktigare än att främja det allmännas bästa. Om man lever inom samhällets gränser och tar del av dess fördelar, har man därigenom har skyldigheter gentemot samhället. Man har alltså inte rätt att uttrycka sig hur som helst om det kan få skadliga konsekvenser för andra medlemmar i samhälle. Vad skadliga konsekvenser är kan förstås diskuteras, men man kan på detta sätt ifrågasätta den liberala ståndpunkten att individens frihet att yttra sin mening alltid går först (1995:228-9). Följande citat beskriver den kommunitaristiska inställningen till demokrati på ett bra sätt;

"Demokrati är inte till för att ge individen möjlighet att uppfylla sina egna syften oberoende av deras ansvar för samhället" (egen översättning) (Etzioni red., 1995:228).

Solidaritet är ett begrepp som kan användas för att beskriva den plikt som man anser att samhällsmedlemmarna har att bidra till det gemensammas bästa (1995:150). I skolan bör eleverna lära sig om samhällets historia och traditioner, det är viktigt att eleverna har historiska hjältar att se upp till som exempel på

personer med ädla egenskaper. Undervisning i historia syftar också till att ge samhällets institutioner legitimitet och uppmana till lojalitet.

Den enskilde individen sitter inte på förmågan att agera förnuftigt, som liberalen är övertygad om, utan man måste istället ta del av det allmänna omdömet för att kunna avgöra vad som är rätt och fel. Det retoriska, som berättelser om historiska hjältar, har större betydelse än det rationella tänkandet (Callan, 1994:191). Kommunitaristen har ingen tilltro till att eleverna ska kunna på rationell grund avfärda ett resonemang som inte stämmer överens med samhällets värderingar. Som tidigare nämnt så är samhällets grundläggande värden de samma som individens. Det blir givet dessa grunder problematiskt att låta Sverigedemokraterna komma till skolorna. Syftet med utbildningen är att föra vidare vissa värden, i detta fall de som ingår i svenska skolans värdegrund.

6.2.3 Kollektiv identifikation – vad bör förena oss?

Vad det är och vad bör förenas oss människor är viktigt för det marxistiska idealet. Som redan tidigare omtalat så skiljer sig detta ideal från de andra i och med att det i sin utgångspunkt menar att det i alla mänskliga relationer finns en potentiell konflikt som bygger på våra identiteter. Man menar också att människan har ett behov av kollektiv identifikation som är ständigt närvarande. Identifikationen med en grupp bör inte bygga på etniska- eller klassidentiteter, utan bör istället vara exempelvis identifikation med höger- eller vänsterpolitik.

Det farliga i att man bildar grupperingar utefter sådana premisser är att dessa identiteter inte är kompromissbara och relationerna mellan dem kan lätt utvecklas till olösliga och farliga konflikt. Den farliga konflikten uppstår när de andra, exempelvis de som har ett annat etniskt ursprung, börjar uppfattas som att de hotar vår existens och ifrågasätter vår kollektiva identitet (Mouffe, 2009:550). Detta är det starkaste marxistiska argumentet för att Sverigedemokraterna inte ska få lov att medverka i undervisningen i skolan. De konflikter och oroligheter som kan bryta ut i skolan när Sverigedemokraterna är med i en debatt eller liknande är ett bevis på att en antagonistisk konflikt har fått komma till ytan. Det handlar om den mellan identiteterna ”svensk” och ”inte svensk”, två essentiella identiteter som i Sverigedemokraternas politik är fienden. Det absolut viktigaste för samhället och för elever att lära sig i skola är utifrån det marxistiska idealet att lära sig undvika sådana konflikter. Detta görs bäst genom att man i skolan undervisar i demokratiska kanaler för konflikter, exempelvis att eleverna lär sig om vad som konstituerar den politiska vänstern och högern. Det är en förutsättning för att de sedan ska kunna identifiera sig med ett politiskt kollektiv.

6.3 Skolan

6.3.1 Elevernas rättigheter först!

Svaret på frågan om man kan rättfärdiga ett uteslutande av Sverigedemokraterna från skolan hittar man just i den liberala utgångspunkten om statens legitimitet. För att uppnå legitimitet förutsätter det att skolan tillgodoser elevernas behov av fullständig information och inte försöker att påverka eller manipulera deras åsikter

på något vis. På grund av detta går det inte heller att rättfärdiga att vissa partier eller organisationer stängs ute för att lärare eller rektorer anser att eleverna skulle kunna känna sig kränkta av deras budskap eller att det finns risk för att konflikter skulle uppstå. ”*Det är ingen annan än jag själv som vet vad som är bäst för mig*” kan man sammanfatta det liberala idealets inställning med och därför blir alla försök att skydda eleverna från vissa budskap eller information missriktade. Man har full tilltro till elevens förnuft och att den kan använda sig av det kritiska tänkande som man bör lära sig i skolan.

Frågan dyker då upp, hur ska eleverna då kunna avgöra vad som är rätt och fel? Som i vår diskussion om Sverigedemokraterna, om man tar en gymnasieelev som exempel, skulle han/hon klara av att se igenom en slipad politikers argument? I det material som jag har tagit del av som fungerar som vägledning för den svenska skolan läggs det ett ansvar på lärarna att säga emot de åsikter som strider mot skolans värdegrund, det skulle dock förstöra mycket av syftet för en liberal med politisk medverkan i skolan. Dels för att det äventyrar legitimiteten, men också för att när barnen själva kommer till insikt om att något är fel är det mycket mer hållbart och tillförlitligt än om att en auktoritet proklamerar vad den anser vara sanningen (Brighouse, 1998:725).

I Sverige har man gjort skillnad på om partier verkar eller medverkar i skolan. Medverkan innebär att det är barnens behov som sätts i centrum, vilket ses som positivt. Det är också ett objektiva sätt för eleverna att få information om partierna, istället för att partierna tillåts verka i skolan som innebär att de försöker övertyga eller påverka eleverna åt något håll.

6.3.2 Skolan som värdeförmedlare

Givet det kommunitaristiska idealets utgångspunkt att det är skolans uppgift att föra vidare samhällets gemensamma värden, så ska jag nu svara på om man kan rättfärdiga ett uteslutande av Sverigedemokraterna. Jag anser att man kan det, men svaret är inte självklart. Man kan genom att hänvisa till att partiets värderingar går emot skolans värdegrund stänga dem ute. Den uppenbara invändningen är då att eleverna kommer att mötas av partiets åsikter och värderingar ändå. Det kan vara en god idé att bjuda in dem till skolan för att deras åsikter inte ska få stå oemotsagda. Skolan och lärarna då har en viktig roll som värdeförmedlare. Deras uppgift att ge motargument och hänvisa till de samhällets grundläggande värden i en diskussion har stor betydelse. Man kan låta Sverigedemokraterna komma till skolan och redovisa sina åsikter, men det är inte önskvärt utifrån en kommunitaristisk synvinkel. Det finns ingen anledning för skolan att bjuda dit dem eftersom de varken främjar lojalitet till samhället eller goda värderingar hos eleverna.

Man kan dock tänka sig att eleverna kommer att förkasta Sverigedemokraternas åsikter om de tillåts medverka i skolan. Det eftersom de strider mot de värden som de lärt sig är viktiga för samhället genom att skolans värdegrund har förmedlats till dem. Det finns inte heller något syfte med att låta Sverigedemokraterna komma till skolan för att eleverna ska få öva sin kritiska förmåga. Den kritiska förmågan är varken önskvärt eller nödvändigt när eleverna lärt sig att identifiera

vad som är moraliskt rätt och fel genom att de har fått kunskaper om samhällets värdegrund (Etzioni red., 1995:163).

Jag tror att man utifrån kommunitär synvinkel skulle tilltalas av idén om att partier endast tillåts medverka i skolan. Deras närvaro sker då på skolans villkor och partiet har därmed inte rätt att utmana den värdegrund som skolan står för.

6.3.3 *Oönskade konflikter och omöjliga kompromisser*

Sverigedemokraterna aktualiserar konflikter som utifrån det marxistiska idealet ses som icke önskvärda och till och med farliga. De för en politik som ger uttryck för ett vi och dem som handlar om våra essentiella identiteter, och det finns ingen möjlighet för människor att tänka rationellt om dessa eller föra en debatt som leder till något. Konflikter och meningsskiljaktigheter i sig inom politik är inget farligt, utan snarare något nyttigt och sunt enligt detta perspektiv. Samhällsordningen bör utmanas. Det är dock när konflikten får antagonistiskt innehåll som den blir farlig.

Förnuft och rationalitet, som är relevant för det liberala idealet, saknar även här liksom i det kommunitära helt betydelse. Lärarnas försök att hänvisa till fakta och gemensamma värden när konflikter som rör etnicitet eller religion kommer upp till ytan ses som lönlösa. Att skolan är en neutral plats där fakta om olika ideologier och religioner kan presenteras för eleverna som sedan fattar självständiga beslut om sina ställningstaganden utifrån detta ses inom det marxistiska idealet som en omöjlighet. Objektivitet och neutralitet i relationer mellan människor är otänkbart. Elevers har inte möjlighet skapa egna och fria åsikter oberoende av de kollektiv de tillhör, och eftersom maktperspektivet är ständigt närvarande. Det innebär för synen på politisk medverkan i skolan att det först och främst är till för att fostra elever in i en politisk identitet som inte bygger på deras etnicitet, kön eller religion etc. Det är inte kompatibelt att dels försöka lära eleverna i skolan att bortse från strukturella skillnader och lära dem vissa värden, samtidigt som man bjuder in partier eller organisationer i skolan som står för motsatsen. Därför kan man motivera att Sverigedemokraterna inte ska få medverka i skolan.

Det marxistiska idealet skulle inte göra någon skillnad på om partiet verkar eller medverka i skolan eftersom det bygger på att människan är rationell och att det existerar objektivitet. Det är inte tänkbart att partimedlemmarna skulle kunna hålla sig objektiva till sitt budskap. Idealet är för att partierna verkar i skolan för sina egna syften, men då endast de klassiska höger- och vänsterpartierna.

7. Samlade slutsatser

Nu är det dags att sammanfatta och klargöra vad slutsatsen och svaren på mina frågeställningar är. Jag har i denna uppsats arbetat efter logiken att synen på staten påverkar hur man anser att medborgaren bör vara, som i sin tur inverkar på vad man bör lära ut i skolan. Givet dessa resultat har jag sedan svarat på frågan, huruvida det går att utestänga Sverigedemokraterna från skolan, om man tar de tre idealens syn på dessa områden i beaktning.

För det **liberala idealet** är det viktigt att barnen lär sig att vara kritiska i skolan för att kunna bli fria individer. Individens frihet, så som åsikts- och yttrandefrihet,

går inte att kompromissa. Medborgarutbildningens legitimitet, och syftet med den, kräver att man inte undanhåller eleverna något eller manipulerar dem på något vis. Därför går det inte att rättfärdiga att Sverigedemokraterna stängs ute från skolan.

Svaret på frågan utifrån det **kommunitära idealet** är inte så självklart som för det liberala idealet. Nyckeln till svaret finns i vad man uppfattar som det allmännas bästa och vilka värden som samhällets värdegrund består av. I skolans värdegrund finner man det starkaste argumentet mot Sverigedemokraternas medverkan i skolan. Där står det att skolan ska förmedla värden som alla människors lika värde och motarbeta främlingsfientlighet. Ett uteslutande av partiet kan motiveras med en hänvisning till att de går emot värdegrunden och på så sätt hotar samhällets bästa. Det kan dock vara rättfärdigt att de får medverka i skolan eftersom eleverna kommer att möta Sverigedemokraternas åsikter ändå, och skolan är en plats där de kan bli emot sagda.

Det **marxistiska idealets** rättfärdigande av ett uteslutande av Sverigedemokraterna ligger också i en hänvisning till kollektivets bästa. Man bör inte låta främlingsfientlighet komma till ytan för att det leder till olösliga konflikter. Att barnen lär sig om politik i skolan för att främja deras medverkan i det politiska livet är viktigt, men det måste vara förenat med att de lär sig regler för vad det är som bör diskuteras. Enligt det marxistiska idealet bör inte Sverigedemokraterna få utrymme i samhällsdebatten, och framför allt inte i skolan, för att de framkallar fiendskap mellan grupper i samhället.

7.1 So what?

När slutsatserna är gjorda och svaren redovisade så är det på sin plats att klargöra vad de egentligen innebär. Analysen i min uppsats bygger som sagt på idealtyper. De svar som jag presenterat kan verka överdrivna, och man kanske frågar sig hur pass väl de är förankrade i verkligheten. Huruvida det är realistiskt eller önskvärt att man ska förbjuda en viss sorts diskussioner, skapa en värdegrund som alla kan skriva under på eller om alla barn klarar av kritiskt ifrågasättande är riktiga och legitima invändningar. Fördelen att vara författare av en uppsats där normativ metod används är att man har friheten att ibland få bortse från vissa praktiska hinder. Möjligheten att tänka bort både lagar och förordningar finns. Genom att jag får lov att göra det så kan man visa på alternativ till hur verkligheten skulle kunna se ut, och på så sätt öppna upp diskussionen. Vad svaret på frågan blir om skolan bör ha någon begränsning av vilka som får tillträde dit, bör inte bygga på lagen om yttrande- och åsiktsfrihet, värdegrunden eller om någon känner sig kränkt. Utan i syftet med för vem och vad skolan och utbildning är till för.

En intressant vinkel som även delvis är aktuell i diskussionen om Sverigedemokraterna är nationalism. Jag har bara snuddat vid ämnet och det skulle vara intressant med en undersökning av nationalismens roll i den svenska skolan idag. Det blir väldigt tydligt när man läser internationellt material att nationalism har en plats i skolan, men det nämns inte en gång i de svenska skrifterna. I stycket nedan tänker jag göra ett avbrott från trenden och bli ytterst praktisk och konkret.

7.2 Reflektioner

I följande stycke kommer jag att reflektera och filosofera fritt om Sverigedemokraterna och om demokratifrågor i stort som har aktualiserats under skrivandets gång. Jag är väldigt glad för att jag valde detta ämne för min uppsats, som gav mig chansen att både sätta mig in i många fascinerande tankar om vårt samhälle och om demokratin. Jag har också fått mycket inspiration och material genom att bara läsa i dagstidningar och politiska tidskrifter. Idéer har även kommit från både vänner och familj, då nästan alla har en åsikt på området, men ingen tycks ha några svar. Jag har också tänkt att jag i denna del av uppsatsen ska säga hur jag tycker att man bör agera. Det är förstås inte några helt egna idéer utan jag bygger dem på vad jag har läst om partiet och på, några vad jag anser vara, kloka människors tankar.

Jag har läst material från Skolverket, Sveriges Kommuner och Landsting och Lärarförbundet endast stött på att man nämner Sverigedemokraterna med deras riktiga namn vid ett fåtal tillfällen. Vi har i Sverige inte så väldigt många partier som kan känna sig träffade av benämningen främlingsfientliga, så därför tycker jag att man bör skriva Sverigedemokraterna respektive Nationaldemokraterna om det är dessa man åsyftar. Att benämna Nationaldemokraterna som endast främlingsfientliga är också en rejäl underdrift och är en beteckning som bäst passar in på Sverigedemokraterna. Det är tydligt att materialet är skrivet med tanke på Sverigedemokraterna och att det är deras existens som aktualiserat problematiken med främlingsfientliga partier i skolan.

Rädslan som verkar finnas för att man genom att bjuda in Sverigedemokraterna eller talar om dem för vidare budskap om främlingsfientlighet eller ger partiet legitimitet anser jag inte vara relevant för avgörandet om man ska släppa in dem i skolan. Den första invändningen är att utestängande och ignorering av dem har ju gång på gång bevisat sig spela dem rakt i händerna, genom att diskursen om att etablissemangen är emot dem blir självförverkligande. Den andra, mycket starka, invändningen är att eleverna ändå kommer att stöta på Sverigedemokraternas åsikter även om de inte är med i debatter eller delar ut flyglad i skolan. Jag anser dessa fakta lämnar oss utan något val, man måste låta dem komma till skolan om de vill. Den lag som innebär att ett parti inte får stängas ute på grund av dess åsikter gör det också omöjligt att neka dem tillträde. För vad man än försöker hänvisa till för omständigheter så är det Sverigedemokraternas åsikter som är problemet. Jag inser också att även om det inte sägs rakt ut i det material som jag har läst, men när jag frågar lärare rakt ut hur de resonerar kring Sverigedemokraternas medverkan i skolan, så handlar rädslan egentligen om att de ska bli upplöpta och slagsmål i skolan.

Den taktik som jag uppfattar rekommenderas från Skolverket och Lärarnas Riksförbund för att undvika att främlingsfientlighet sprids på skolorna är för det första; att man i skolan ska jobba hårt på inbankandet av Värdegrunden. Och för det andra; att lärarna ska lägga fram motargument mot främlingsfientliga åsikter. Jag ifrågasätter detta starkt och undrar stilla hur en gymnasielärare ska klara av att argumentera mot en slipad Sverigedemokrat, när inte ens rutinerade politiker som

Mona Sahlin och Maud Olofsson mäktar av att på ett effektivt sätt pulverisera Jimmie Åkessons argument.

Jag undrar också om inte all denna fokus på skolans värdegrund som ett sätt att motverka att främlingsfientlighet sprids är missriktad. Ny forskning har visat att det svenska folket inte alls är mer främlingsfientlig än tidigare utan tvärt om och mindre. Detta borde bevisa att det inte är människors värderingar som är problemet. Sverigedemokraternas ökade popularitet förklaras med en utbud- och efterfråganmodell, där utbudet styr efterfrågan. Modellen visar att i de områden som Sverigedemokraterna har lokalnärvaro och en god organisation så är folk mer benägna att rösta på dem, så som i Landskrona till exempel (Erlingsson, 2009: 22). Jag anser att det tyder på att folk inte är medvetna om vad partiets politik verkligen innebär, eftersom vi uppenbarligen inte har en ökad främlingsfientlighet här i Sverige, men ett främlingsfientligt parti som ökar i popularitet.

Det medför för skolans roll, som är en utmärkt institution för informationsspridning, att de exempelvis bör ta upp Sverigedemokraternas partiprogram i undervisningen. Det ger en bra bild av deras politik. Man behöver inte heller gå tillbaka allt för långt i tiden för att finna kopplingar mellan partiet och rasism och nazism. Att läsa om ett partis historia är inget konstigt, det bör man göra om alla partier som figurerar på den svenska politiska kartan. Jag anser också att man mycket väl kan särbehandla Sverigedemokraterna på så sätt att man avsätter mer lektionstid till diskutera och informera om dem, just på grund av deras enda och kontroversiella fråga; invandring och integration. En taktik som jag tror kan vara mer effektiv än att lärarna ska argumentera emot Sverigedemokraternas representant i en debatt är att tiden för olika frågor i en skoldebatt begränsas. Eleverna får bestämma vilka frågor de vill ha med och sedan får man från skolans håll styra debatten så att en fråga inte får orimligt mycket utrymme.

Referenser:

- Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod, att studera det önskvärda*. Danmark: Studentlitteratur
- Badersten, Björn, 2002. *Medborgardygden – Den europeiska staden och det offentliga rummets etos*. Falun: Natur och Kultur
- Bergström, Göran- Boréus, Kristina, 2000, *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur
- Brighouse, Harry “Civic Education and Liberal Legitimacy” *Ethics*, Vol. 108, Nr. 4 (Jul., 1998), sid. 719-745
- Bäck, Mats- Möller, Tommy, 1997. *Partier och organisationer*. Nordstedts Juridik AB (Publica): Stockholm
- Callan, Eamonn, 1997. *Creating Citizens – Political Education and Liberal Democracy*. Oxford University Press: New York
- Callan, Eamonn “Beyond Sentimental Civic Education” *American Journal of Education*, Vol. 102, No. 2 (Feb., 1994), pp. 190-221
- Ekman, Joakim- Todosijevic, Sladjana, 2003. Myndigheten för skolutveckling, Young Citizens Program ”Unga demokrater - En översikt av den aktuella forskningen om ungdomar, politik och skolans demokrativärden” <http://www.skolverket.se>
- El Mahdi, Josef- Hanson, Matilda, ”Varannan skolchef nobbar sd och nd”, *Svenska Dagbladet*. Publ.2006 -05-15, (2009-11-06) http://www.svd.se/stockholm/nyheter/artikel_37374.svd
- Erlingsson, Gissur Ó, 2005. *Politiska partier*. Lund: Studentlitteratur
- Erlingsson, Gissur Ó. ”Valframgången beror inte på ökad främlingsfientlighet” *Praktik&Teori*, 2009. Nr. 3, sid 18-24
- Etzioni, Amitai (red), 1995. *New Communitarian Thinking – Persons, Virtues, Institutions, and Communities*. USA: University Press of Virginia
- Galston, William A, “Civic Knowledge, Civic Education, and Civic Engagement: A Summary of Recent Research ” *International Journal of Public Administration*. 2007, Vol. 30, Nr. 6-7, sid.623
- Gutmann, Amy, 1987. *Democratic Education*. UK, Princeton: Princeton University Press
- Gutmann, Amy “Civic education and Social Diversity” *Ethics*, Vol. 105, Nr. 3 (Apr., 1995), sid. 557-579
- Gutmann, Amy, Stanfords hemsida: 2009-12-18 <http://prelectur.stanford.edu/lecturers/gutmann/>
- Johnson, Björn, “Politikerna har en naiv syn på Sverigedemokraterna”. Dagens Nyheter, 2009-12-12 (2009-12-19) <http://www.dn.se/opinion/debatt/ledande-politiker-har-naiv-syn-pa-sverigedemokraterna-1.1012861>
- Mouffe, Chantal, 2005. *On the Political*. Cornwall: Thinking in Action
- Mouffe, Chantal, ”Democracy in a Multipolar World” *Millennium - Journal of International Studies*, 2009 Vol. 37, Nr. 3, sid. 545-557
- Reese- Schäfer, W. “Communitarism: Political Theory” *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. (2001) 2334-6

Ruitenbergh, Claudia W. "Educating Political Adversaries: Chantal Mouffe and Radical Democratic Citizenship Education" *Studies in philosophy and education : an international quarterly*. 2009 Vol. 28, Nr. 3 Sid. 269-281

Thornberg, Robert, 2006. Värdepedagogik i Skolansvardag - Interaktivt regelarbete mellan lärare och elever. 2009-12-27. <http://www.liu.se/?l=sv>

Åkesson, Jimmie. "Muslimerna är vårt största utländska hot" *Aftonbladet*. Publ. (2009-10-19) 2010-01-05
<http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/politik/article5978707.ab>

Övriga källor:

Integrationsverkets skriftserie VI, *Populism och främlingsmisstro – Sverige i Europa*, 2009-12-18

<http://www.mkc.botkyrka.se/biblioteket/Publikationer/Populism.pdf>

JO:s beslut 2007-10-26 dnr 4192 2006, 2009-12-15

http://www.jk.se/beslut/XmlToHtml.asp?XML=Files/8527-0722.xml&XSL=../xsl/JK_Beslut.xsl

Läraryrket, *Att motarbeta nazism och rasism i skolan*. 2009-12-18

[http://www.lararforbundet.se/web%5Cshop2.nsf/webDescription/43B5F88E35F1594FC1257202002C6122/\\$file/Att_motarbeta_utan_bilder_2006.pdf](http://www.lararforbundet.se/web%5Cshop2.nsf/webDescription/43B5F88E35F1594FC1257202002C6122/$file/Att_motarbeta_utan_bilder_2006.pdf)

Myndigheten för skolutveckling. 2004, *Politik i skolan*. 2009-12-18
<http://www.skolverket.se>

Skollagen, 2009, 2009-12-18

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/82/90/322ec0b0.pdf>

Skolval2006, 2009-11-06 <http://www.skolval2006.nu/page/44.html>

Skolverket, *Värdegrundsboken*, 2009-12-18 <http://www.skolverket.se>

Sveriges kommuner och landsting. *Politiska partier i skolan - Vad gäller?* 2009-12-18

<http://www.skl.se/artikeldokument.asp?C=7609&A=60349&FileID=258248&NAME=partier+i+skolan+020609.pdf>

Sveriges Kommuner och Landsting, 2006. *Ska främlingsfientliga partier få komma in i skolan? Diskussionsunderlag för skolpersonal*. 2009-12-18

http://brs.skl.se/publikationer/index.jsp?http://brs.skl.se/publikationer/publdoc.jsp?searchpage=katasearch.jsp&db=KATA&from=1&toc_length=20&currdoc=1&search_titn=%2238436%22

Sverigedemokraternas hemsida, www.sverigedemokraterna.se

1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (LPF 94)
<http://www.skolverket.se>

Bilaga 1: Ska främlingsfientliga partier få komma in i skolan?

Sidan 2-5

Ett val med två vägar

”Vi har elever som sympatiserar med främlingsfientliga partier och upplever att de drar med sig andra elever med argumenten att deras åsikter tystas och att de inte får komma till tals. Vi är rädda för att ett nekande skulle kunna betyda att de får fler anhängare än om vi låter dem delta i debatten så att deras argument verkligen kan utsättas för en ingående granskning. Dessutom får våra elever ta del av ett främlingsfientligt partis information även om vi beslutar att inte ta in dem till skolan. Samtidigt vet vi att det finns många på skolan som skulle kunna komma att bli oerhört kränkta av deras deltagande i en debatt.”

Antingen beslutar skolan sig för att låta dessa partier delta i debatten, eller så nekar man dem tillträde eftersom det finns personer som kommer att bli kränkta av deras närvaro. Oavsett vilken väg ni går är det oerhört viktigt att skolan förbereder sig noga. Vi visar nedan hur man kan motivera och resonera kring dessa två huvudalternativ och dess konsekvenser.

”Vi har beslutat oss för att ta in dessa partier till debatt i skolan.”

Skolan fattar beslutet att ta in ett främlingsfientligt parti till skolan eftersom ni har kommit fram till att detta är relevant för skolan/ undervisningen och att det är viktigt att kunna ge eleverna en mångfacetterad bild av de politiska partier som finns. Motiven för detta beslut skulle kunna vara:

- Det finns elever på skolan som sympatiserar med dessa åsikter och ni vill förhindra att fler elever hakar på denna trend genom att ta in dem och debattera deras argument.
- Dessa partier har ett fäste i kommunen, eller har uttalade intentioner att skaffa sig det.
- Ni vet att eleverna ändå kommer att nås av dessa partiets budskap utanför skolan och anser att det är viktigt att ta in detta i undervisningen för att det inte ska stå oemotsagt.
- Ni har inte tillräckligt tydliga indikationer på att elever/personal kommer att bli kränkta eller att ordningen kommer att störas och kan därför inte neka ett parti tillträde.
- Genom att låta dessa partier delta i debatten visar vi att demokratin bäst försvaras med öppen debatt och demokratiska medel.

Förberedelserna och efterarbetet av en debatt måste vara genomtänkta, dels för att skolan – enligt diskrimineringslagstiftningen – måste säkerställa att ingen ska bli

kränkt och dels för att besöket ska kunna genomföras på ett bra sätt. Hur kan skolan förbereda sig?

- Informera eleverna om varför ni bjudit de olika partierna till debatten eller undervisningen.
- Arbeta med de olika partiprogrammen innan debatten så att eleverna har förstått deras budskap och har kunnat förbereda frågor till debattörerna.
- Se till att ni som personal är förberedda och pålästa på partiprogrammen.
- Välj ut några frågor som ska debatteras. Ge debattörerna frågorna på förhand. Resonera med elever och personal som inte vill ha dessa partier på skolan om vad som har lett till ert beslut att bevilja dem tillträde. Förklara även att ni tar avstånd från främlingsfientlighet och att ni har kommit fram till att detta är ett sätt att försöka motarbeta sådana yttringar.
- Var förberedda på att ta en diskussion med föräldrar som kan reagera på att ni tar in främlingsfientliga partier i skolan.
- Tillåt elever som absolut inte kan tänka sig att närvara vid en debatt att slippa det, men se till att dessa elever får möjlighet att tillgodogöra sig innehållet på ett alternativt sätt.
- Dokumentera era åtgärder för att kunna visa hur skolan arbetar mot kränkningar. Detta är dessutom någonting som lagen kräver.
- Ta elever och personals känslor på allvar, Om någon känner sig kränkt efter debatten måste detta bearbetas.
- Diskutera i klassrummet efter debatten så att ni vet att alla har förstått och att alla känner att de har fått komma till tals.
- Se till att bearbeta debatten med eleverna, var noga med att inga uttalanden får stå oemotsagda.
- Diskutera skolans värdegrund och demokratiska uppdrag i klassen.

”På grund av att flera elever och personal kommer att bli kränkta av dessa partiers närvaro kommer vi att neka dem tillträde till skolan.”

Motivet för detta beslut är att skolan har en skyldighet att skydda elever och personal mot kränkningar, och att det därför är viktigt att förhindra att så sker. Det

är samtidigt viktigt att vara medveten om att dessa partiers budskap kommer att nå era elever oavsett om ni tar in dem i skolans debatt eller inte. Även detta alternativ ställer krav på förberedelser från skolans sida.

- Informera eleverna om vilka partier som kommer att medverka i skolans debatt och varför just dessa partier är utvalda. Om elever frågar om varför ett visst parti inte närvarar är det viktigt att ni har ett gemensamt förhållningssätt och en stabil grund att stå på när ni förklarar varför dessa partier har nekats tillträde till skolan.
- Förbered på vilket sätt ni kommer att bearbeta dessa partiers partiprogram och budskap i klassrummet. Det är viktigt att det behandlas så att eleverna får hela bilden.
- Ha beredskap för hur ni ska bemöta elever som känner sig kränkta av att det parti som de sympatiserar med inte ges tillträde till skolan.
- Var förberedda på att möta föräldrar som tycker att främlingsfientliga partier ska få tillträde till skolan.
- Ha en strategi för hur ni ska hantera elever som sympatiserar med dessa partier och agerar aggressivt utifrån det beslut ni har fattat.
- Informera partiet i fråga om varför det nekats tillträde.
- Dokumentera era åtgärder.

Bilaga 2: 1994 ÅRS LÄROPLAN FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA LPF 94

1. Skolans värdegrund och uppgifter

1.1 GRUNDLÄGGANDE VÄRDEN

Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och

en som verkar inom skolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1 kap. 2 och 9 §§).

Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet

med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmänsklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.

Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling. Tendenser till trakasserier och annan kränkande behandling ska aktivt motverkas.

Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både möjlighet och skyldighet att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där. Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befästas genom undervisningen i många av skolans ämnen. En trygg identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala.

Internationella kontakter, utbildningsutbyte med utlandet och praktik i andra länder ska främjas.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de framförs. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig.

Då värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska dock alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.